

B 1820

Jõulupuu

Ernst Petersoni jutt

35

25 kop.

B:1820

Tõulupuu

Ernst Petersoni
jutustus linnaelust

„Mõtte“ kirjastus, Tallinnas,
1916

Arhiiviraamatukogu

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiiviraamatukogu

96165

I.

Selget Jumala wilja?!

Selget Jumala wilja jah! — Ja selle üle mõtles Hans Toru praegu kurb-tõsiselt järele, et perele selget, puhast Jumala wilja tarwis läks.

Rõõsis nagu millegi ülliraste koorma all seisis ta külmestanud afna ees ja wahtis õhema afnaklaasi kohalt, kuhu külmataat õrnemad roosid oli maalinud, oma ühe filmaga wälja uulitsale, kuidas ilm seal jõulunalja tegi.

Ja nali oli see küll. Juba warakult enne marti oli külmataat oma pojad ametisse pannud jõgesid, järwesid, soosid ja rabasid sillutama. Pojad täitsid ausasti oma kohust: kolmandal päewal peatas jõgi kiiret jooksu ja wõttis enesele peegliselge kaane peale, mille all wesi salafulina wulli lüües pilgates edasi weerles. Ei jõudnud külmataat pillawat weewulinat kannatada. Ja juba ruttasid pojad taadi tahtmisel tööle: tinakarwa hallid pilwed kat sid taewa külma wõlwi ja lohakalt liuglesid lumelehekeseid lagedale ja laanele, metsa ja muldsele murule, ning walge waip wõttis wiimase suwe- ja sügisejätise oma kerge, külma katte alla.

Ja ilm muutis oma nägu. Ta jäi tõsiseks, nagu ühe filmaga Hans Toru oma afna all, kes seda tõsist ilma mõttes waatles. Külmataat pidustas aga oma poistega edasi, patšutas neile rõõmsalt öla pihhta, nii et

metsapuud nagisefid ja seinapalgid ja aiawärawa sambad paukusid.

See oli külmataadi jõulunali.

Nalja tegi see ka sellele, kellel see kasukas warna otfas rippus, mille all karwafed saapad sefid.

Aga Hans Torule ei teinud külmataadi nali sugugi lõbu. Ahastusega waatas ta leigest korterist osawõtmata uulitsale, puhus sinikate mofkadega wiluts läinud näppude peale, kiskus salajas rihma ümber kõhu koomale ja mõtles hirmuga oma praeguse seisukorra üle järele! Toas walitses külm; riided olid kõik nii, kuidas wähegi wõimalik, perekonnaliikmete wahel ära jagatud: isa ise kandis naru palitut, mille aukudest määrdinud puuwillad häbemataalt wälja wahtisid; tema pifukene kuub oli poja seljas, sest poisil oma kuub wiibis praegu ema käes, kes selle aukusid jämeda niidiga koomale tõmbas ja pahase, osawõtmata pilguga oma furnuwarwa kahwatanud kasetohusarnase näoga wahete-wahel kord isa, kord poisil otfa waatas, kes isa kuue sees kassi-trakki, pifukese pingi seljas mööda tuba kolas, ratfa sõitis, kus juures isa kuuekäise otfad, mis küünarnukkidest saadil poja kätest üle ulatasid, nagu mõne metslooma lontkõrwad takti sekka löid.

Poisil nähti ainus majainimene olewat, kellel praegusel pilgul rõõmsam meel oli, sest poisil õel, kes sängi äärel istus ja wana willase rätikunaru sees last süles hoidis, heljus niisama tõsine, kibe waade kriitwalgel näol, mida pifukene ülespööratud ninakene weel nagu kibedamaks tegi, nagu tema emalgi, kes korra poisil, korra mehe peale waatas, kes nagu hallitanud kiwikuju külmast halliks läinud afna all ikka weel istus.

Õel ei nähtud sellest mitte head meelt olewat, et tema pifukest last pidi hoidma, kuna poisil wabalt pingi seljas wõis tõlgerdada. Õde ehk oleks külmast toas ka

pisut wabamalt liikuda tahtnud, aga sülelaps hoidis teda finni, ja see pahandas kriitwalge näoga Annifest.

Ta ootas nagu midagi kannatamatalt. Ema aga pahandas see, et poisi kuue augud hirmus suureks olid läinud, ja seda kõik puhtast wallatusest, niisamasugusest hüppamisest, nagu see praegune, kus isa kuub oma pikkade käistega teise seljas tantfis.

„Lõhu ja aga, lõhu!“ wistas ema pahaselt üle huulte.

Pisufene laps Anni süles hakkas järsku rääkimisest wähe kägisema.

„Peedu, ära larma nõnda palju,“ kaebas Anni etteheitwa healega emale Peedu üle. „Lilli ei saa filmigi finni,“ laskis ta irisesdes läbi nina.

„Mul hakkab ju külm!“ sõnas poiss nina-alust kuuekäisega puhastades ja kooberdas edasi. Selle juures oli kuuekäise ots pingi jala alla läinud, ja poiss, ilma et seda tähelegi oleks pannud, fikutas teda wälja, kus juures käis õlaõmblusest pisut ribises.

See käis ema südamest läbi.

„Mis, pörgu, ja seal riidest lõhud?!“ kargatas ta korraga. „Mis pulmi ja, saatana krae, siin pead? Siis riided purud, siis lõõrid seest õõnsad ja tühjad! Kasi sängi!“

Poiss jäi pingiga paigale, waatas ema otša, äigas nina-alust ja ei läinud ühtigi sängi.

„Just kui wana Hans; torm kui pörguline, sõna-kuulmata, fangekaelne! Päris wana Hans!“

Poiss waatas isa otša ja naeratas.

Wana Hans istus aga nagu raidkaju ikka weel afna all ja waatas liikumata wälja.

See iseennast ärasalgaw waihus äritas naist.

„Mis püsirohtu sina seal wälja arwad!“ küsis naine ette wifates, „mis ja seal tukud?! Istub nagu wa Saalomon oma aujärje peal ja wõtab tanulillede proowisid!“

Naine sai rääkides ikka enam ja enam ägedamaks: üks sõna ajas teist taga. Aga kui mees ikka veel välja waatas, siis lõppes naise kannatus:

„Pole muud, kui võta pink ja lõika kuramusele kaela; mine ometi ja waata, kust pilpaid pliidi alla peaks saama; ja näed, et lapsed on juba üsna finised.“

„Kust ma need puud võtan?!“ küsis mees naise käest, ilma et oma nägu oleks selle poole pööranud.

„Minu pärast kas wõi warasta!“ wihastas naine, „pandakse kinni, eks siis saa leiwa otsa!“

See täitis mehe südant. Ta wiskas näo naise poole ja waatas ühe filmaga selle otsa, kus juures tühja filma laud äritatult wirwendasid ja tema kiwiajajärgust päritud näole seda wastikuma ilme andsid.

„Eks katju ise!“ wiskas mees naisele wastuseks, kus juures terve film wihast wälkus, kuna teise laud äritatult wärisesid, nagu tahaksid nad inetut hallikat auku kinni katta, mida aga ometi ei jaksanud teha, ehk nad küll katjusid, äritatud said, aga siisgi selle töö pooleli pidid jätma.

„Küll ma katjusin, kuidas leiba saaksin,“ rääkis naine iseenesest ära, „küll ma näitaksin, kui ma aga noorem oleksin! Aga kes mind wana kontsu veel tahab?! Igawene juhm, loru, lammas, weis on iga tüdruk, kes mehele läheb! Mehele, mehele! Ja, see on su õnnistegija?! Muud sa ei näe kui nalga! Ei tea, kust mina võtan! . . .“ Ja ta heal läks kriuksuwaks, nagu nõdrameelsel.

Meest naist waatasid wihaselt teineteise otsa. Aga naise wiha ei olnud mitte niisugune, mis nende eneste peale käis, see näis terve ilma kohta käiwat, nii ääretu suur oli ta, nii lai, nagu mataks ja mahutaks enesesse kõik ilma ühes linnade, nende majadega, kirikute ja nende tornidega.

„Mitte ühte tütart ma mehele ei pane!“ taples wihane naine edasi, „ma lasen nad . . . lasen nad . . .“

Mees ootas midagi niifugust, mis teda hirmsasti wihastama pidi, aga et seda mitte sündida lasta, ütles ta:

„Seda korutad sa juba mitu päewa, et neid mehele ei pane! Üra pane!“

„Ei pane, ei pane!“ kinnitas naine. „Näeh, mis Niglase Ratil wiga! Ilusad riided seljas. Door ees, kübar peas, nagu kõige suuremal saksal, sõidab kahehobusewoorimehega!“

„Prrrr, tõllaki, tõllaki!“ ksisendas Peedu pingi seljas, lõi käega pingi pihta ja hüppas sellega, nagu sõidaks ta tema praegu kahehobusewoorimehega.

Mees sai äritatud.

„Kas temast paremat saab,“ ütles ta siis, „ise teed igapäew tee ette!“

Seda ei tahtnud naine enam wastu wõtta.

„Wõi mina teen tee ette, — mis sa ise teed? Wõi mina, või mina? Mina — jah süüdlane, et leib otsas on; mina — jah, et puid ei ole; mina — jah, et nälg majasse tuleb!“

„Ema oli nii wihane, et ta põisi kuue sängi wiskas, poja kraest kinni kargas ja ta wirinal ta sinna saatis.“

Tuli see nüüd sellest, et ema taples, või puutus Peedu pisutese Villi külge, aga laps hakkas Anni süles juure healega piiksuma.

„Narukael,“ kargas lapsehoidja wenna kallale, „just nagu eliwant — ei näe ta tasem sängi ronida, — nüüd tallas Villi furnuks!“ selle juures hakkas ta haleda, kaastundliku healega wäikest õde kussutama.

Poiss oli aga sängi pugunud ja waatas sealt altkulmu koer-kawalalt õe otsa.

„Ema, Peedu näitab mulle teelt!“ kaebas Anni.

Laps wõttis ikka „öö“ ja „öö!“

Rõik see ei mahtunud enam wihase ema hingesse. Wihaselt kargas ta jälle poisi olast kinni, wedas ta sängift wälja, lahnis talle teise käega kullasse, kus juures poiss enese pead kaitfes ja olade wahele tõmbas, nõnda et ta ema käes nagu ilma peata tomp paistis olewat. Aga enne, kui keegi kolme sai lugeda, oli uks lahti, poiss toast wäljas ja uks jälle kinni.

„Pole sulle ka muud, kui lõika niisama kaela,“ karjus naine mehe juure minnes, „katsu, et sa enese koristad!“

„Mis sa tormad, just kui kuriwaim!“ põrutas Hans. „Tolmab esiti Beedu kallal, siis tuleb minu kallale! Ei tea, kui kaua sedawiisi kõht täis peab seisma: warsti lõõrid sees heledad. Näüid katsu nii wagusi olla, et sõrmegi ei liiguta, siis peab kõhutäis wastu!“

„Ja, jah, seni ole wagusi, kui surm suu ääres; seda sa tahad, seda sa ootad! Ei tea, mis ma enesest weel waewan, wõtan nõõri ja — asi otsas!“

Raise süda oli nii täis, et ta kiusakalt nutma hakkas.

„Oh Jumal, Jumalukene,“ lufsus ta, „ärgu mingi keegi tüdruk mehele ja weel niisugusele laisale ja maidale!“ Siis kargas ta jälle mehe kallale. „Mis, kuramus, sa tüürflane, naisest pidid wõtma, kui teda toita ei jõua?! Rõõriloikaja, teise tapja, mõrtsukas oled sa, aga mitte inimene! Ja, ei tea, mis loll ma niisugusele ühesilmaga tolgandile pidin minema! Oh Jumal, Jumalukene!“ hakkas naine jälle huluma, kattis silmad poisi kuue sisse ja lufsus, mille seffa wäitese Pilli karjumine kaaskannataja healena kõlas, ja Anni kuschutamine nagu mõlema waigistamine.

Mees pidi midagi ütlema, aga hoidis tagasi.

„Ema!“ kõlas korraga õuest wärisew heal.

Mehe liikmetest käis tõmmatis läbi.

„Ema!“ kuuldi ukse talle weel haledamalt kui enne.

„Just kui pörgu!“ wandus mees.

„Ja sina oled kurat!“ sähwis naine.

„Naine!!?“

„Ühesilmaga kurat!“

Mehe liikmeid wapustas wärin; ta üks film wiskas tuld, sõrmed kerisid rufikasse.

„Kes on sinu ühesilmaga kurat?“ küsis mees.

„Sina!“

Ja waewalt sai naine oma „sina“ lõpetada, kui mehe tugew käsi tema juustest kinni haaras ja hoopa ladus, kuhu aga juhtus.

„Tapab, tapab, hull tapab ära!“ karjus ema.

„Tapab, tapab!“ kisendas Anni.

Seal lastis Hans naise lahti, tõmbas mütsi üle pea filmade ette ja tormas kirudes uksest wälja, mille wahelt külmaft wärisew Beedu fiske lipsas, mokad sinised ja ainaots wefine.

II.

Hambaid lõgistades ja õlanukkisid alataja tehitades
fibas Hans Toru mööda uulitsat edasi.

„Que ninassehakkaw külm lahutas Hansu wiha meelt.

„Küll on aga inimene,“ wandus ta iseeneses, „küll on aga inimene: päris sõgedus ise! Wõi ühesilmaga kurat olen mina?! Ei, seda'p ma poleks weel uskunud oma naise käest kuulda saada! . . . Aga ta sai, ta sai mu käest opmanni maotäie!“ seletas Hans edasi. „Wõi sedawiisi, wõi sedawiisi! Wõi mina laisk? Ennäe, paruniprouat! Tema läinud ühesilmaga tolgandile? Saatan, niisugune! Aga ta sai!“ . . .

Ja nii jõudis Hans merekaldale, pööras seal mööda kaldadäärt käiawat teed edasi ja jõudis tuttawasfe sadamataöölise kõrtsi, nõndanimetatud „Gaewatrahterisse“.

Soe kõrtsisuitsu wing oli Hansule enam kui tuttav, isegi armas, ning täna mõjus see tema peale nagu pehme, magus kosutawa toidu lõhn.

Nii kodune, nii soe oli seal.

Taga toas karjus polifon ja weeresid biljardimunad : seal asus rõõmus seltskond noorimehi. Üks all laua peal seifid õllepudelid, mille peal sõõgijätised wedelesid.

Hans lõi oma ühe filma sinna poole; ta teise, tühja filma, laud wõdisesid, ja ta tundis, kuidas suu hambaigete takka wefiseks tõmbas ja kõht sees pisut kolises.

Ta sammus leti juure, kus mõningad töömehed ees istusid ja tuttava kõrtsipapaga juttu ajasid, waidlesid.

Hans teretas ja istus seinä ääre letinurka pingi peale.

„Tööpuudus,“ seletas kõrtsimees töölistele, „tööpuudus on praegu igal pool. Ma loen lehest, et see igal pool ühesugune on!“

„Mis puudus, mis puudus — see ei ole kellegi puudus, aga muud kedagi, kui tahetakse palgad alla kiskuda; see on kõik nende rahameeste wigur!“ arwas keegi töömeestest.

„Annaks ometi, et sõda tuleks!“ palus teine seffa, „stis oleks see ehk ka ilmamaa klaarimine! Aga sedawiiti sure nälg!“

Hans ohkas. Ta waatas biljardituppa: seal nähti teine elu olewat.

„Fischerin, du kleine!“ laulis seal üks noortestmeestest, ajas oma kaunis punnis punakate laugudega silmad wahest weel enam punni, plaksutas keelt, sihtis biljarditepiga tähendusrikkalt üle laua ja naeris: „Auku!“ kus juures ta luskusid ulesse laskis.

Teised hirwitasiid kaasa ja keerlesid ümber biljardi, kus juures nad oma raswaseid kintsusid tugewalt wälja sirutasiid, ja jalgu pisut tagasi tõmmates wastu põrandat löid, nii et lödew liha riiete sees nähtawalt wahises.

Tiks, tiks! kõlas wahetpidamata.

„Kati, Kati — Katike!“ kõõrutas keegi bassihealega.

„Fischerin, du kleine!“ korutas endine edasi.

Tiks, tiks!

„Kati, Kati, Katike!“ urises bass.

„Mitte korteriüüri ei saa ka enam kätte!“ kaebas üks leti ääres olejatest.

„Tööpuudus!“ naeris kolmas ja näitas käega biljarditoo poole, „seal on tööd küll ja küll! Süüa ja juua ja kõik!“

„Rati, Rati, Ratike!“ urises aga bass.

„Tööd on küll!“ sõnas kõrtsimees tugewalt seffa, peab aga õige ameti ülesse otsima, kuid see on wiga, et igaiüks ei leia õiget ametit ülesse. Ja raha on ka küll ja küll, peab aga mõistma rahakoti suud õigel ajal lahti wõtta!“

Mehed naersid libedalt.

„Pole õige lundgi, et seda saaks kühweldada,“ arwas keegi. „Ei tea, mis ette peab wõtma? Ja wargusega ei saa ka toime: selleks peawad nüüdsel ajal head wärgid käepärast olema!“

„Eks ükshikult saab läbi,“ wiendas wanem töömees, „aga perekonnaga on suurem häda! Jõulud tulewad peale — ei tea mis neile anda?“

„Kes käs kis naist wõtta!“ naeris kõrtsimees.

„Fischerin, du kleine!“ kõlas joobnult teisest toast.

„Rati, Rati, Ratike!“ urises bass tüütawalt, meelt pahandawalt seffa.

„Jffa auhu!“ lallas punnis filmadega noormees paljutähendawalt.

„Mis nüüd naisemeestel wiga,“ wistas kõrtsimees oma endisele lausele nagu paranduseks otse. „Tänawu teewad ju head inimesed naisemeestele jõulupuu, mis häda neil nüüd on!“

„Seda on kuulda jah!“ wastasid mõningad.

Hans ajas kõrwad kikki; seda ei olnud ta enne mitte kuulnud.

„Kes need jõulupuu teewad?“ küsis ta.

„Näljastele tehtakse nüüd jõulupuu!“ pillas keegi. „Nüüdsel ajal tahawad head inimesed näha saada, kui palju lapsi näljas on. Ja et neid

muidu kätte ei saa, siis meelitavad jõulupuuga nad urgastest välja!"

"Zeig' mir . . . ." kõlas teisest toast.

"Mis jutt see on?" küsis Hans.

"See on päris õige jutt," seletas seesama edasi. "Ma ise käisin kirikus, ja kirikusaks palus kõiki osa võtta, sest tänawu tahetakse niisugustele lastele jõulupuud teha, kelle wanemad ise seda ei jõua!"

"Ja kes oma last niisuguse nälgastepuud alla wiib?"

"Nad ise kutsuvad!"

"Aga kes waene peaks awalikult ennast nii narrida lastma?" küsis teegi järsku.

"Kati, Kati . . . . du kleine! . . . ."

"On aga ka nupumehed," salwati seletuse seltsa, "wõi sedawiisi, wõi sedawiisi! Ikka hullemaks asi läheb. Nüüd ei saa sellest, et talwel töldadega sõidetakse, kolm kasukat selga aetakse, nüüd tahetakse nälgaseid lapsi ka näha saada. Küll on aga maitse?!"

"Eks ta ole niisamasugune nagu kasfil, kui ta näeb hiirt siputawat ja wärisewat!"

"Säh, joo!" pakkus naaber Hansule tupsu.

Hans nuuskas enne ühe, siis teise sõorme puhtaks, lastis käeseljaga mitu korda nina alt läbi, pistis wiina-suutäie ära ja sülitas.

Pisukene wiina-suutäis tulise tühja kõhu peale tegi ta korraga üsna uimaseks. Hans tundis, kuidas sisekond järsku soojaks kiskus, kuidas wiina-suutäis tühjas kõhus ringi jalutas, nagu otstiks sealt midagi, nagu paneks ta imeks, et seal sees mitte midagi ei ole, seal suures nahkses paunas, kus ometi ruumi küll ja küll oleks olnud. Siis tundis ta, kuidas ihu soojaks läks, isegi jalawarbad ajasid küünte alt kuuma õhku välja.

Hans lõi filmad leti poole, ja kui seal klaaskupli all juustutükki nägi, siis läks suu nii imewesifeks, ja kõht hakkas nagu urama.

Ta palus letitaguse käest suhupistet.

„Uhaa!“ naeris see, „wana Adam tõstab healt!“

„Kurad, ta on tühi kui Türgi piis!“ vastas Hans.

„Aga raha on?“ küsis kõrtsimees.

„Pole!“

Kõrtsimees jäi tõsiselt Hansu otsa vaatama.

„Oled sa ka üks nälgjatai!“ wiskas Hansu naaber sekka. „Anna teisele kopika eest saia, see sind jah elatab!“ käskis ta.

Naeratawa näoga pööris kõrtsimees enese puhweti poole. Pistis käe riuli alla musta koti sisse, kobas seal natukene aega ümber ja wiskas ühe kuiwanud kringli Hansu ette leti peale.

Hans wõttis kringli ja koputas sellega leti pihta.

„Küps on ta küll!“ naeris naaber.

Hans tegi haleda näo. Murdis siis oma tugewate sõrmede wahel kringlil tüki otsast ära ja pistis suhu, kuna ta teise, suurema poolega ringi weeretas.

„Oh, ära patu,“ wastati meeste seas, „lõhub muidu hambaid!“

Hans istus jälle pingi peale nurka maha ja pistis ülejäänud kringli tüki tasku. „Kõlbab pisukesele Lillile!“

Kõrtsijutt waljunes. Uusi kuulalisi oli juure tulnud. Üleüldise kõra sekka kuuldi biljarditoast joobnud naeru ja laulujoru.

Bandi tuled põlema.

Hans istus waguvi leti nurgas ja kuulas teiste juttu. Aga ikka ja ikka kaotas ta kuulujärje ära . . . ta mõtted andsid temale tööd.

Kuiw kringlipool taskus tuletas koduseid meele, ja ikka ja ikka tõusid omaksed filmade ette.

Esiti tundis ta üsna head meelt, et naist oli peksnud, aga mida rohkem kodustest mõtles, seda haledamaks läks ta süda.

„Mis ma taft pidin lööma!“ mõtles Hans, „pagan, seda teab! Seda pole ma enne mitte teinud. Aga, tühi toob tüli majasse! Kuidas võis naine niimoodi rääkida, iseenesest ja pisukesest Annist,“ arutas ta edasi. Ja ta kuiwanud mõte hakkas teed otsima, kuidas niisugusest olekust välja saada. Seal tuli korraga jõulupuu-lugu meele.

„Bõi waestele tahawad head inimesed jõulupuu teha?“ seisis temal mõttes. Ja üliarmas tundmus täitis kõike hinge; isegi tühi kõht nagu kaotas oma urisemise. „Ja jaa,“ arwas ta, „eks korraks tuleb aeg enne neid wiimaseid aegasid, kus isegi lõwi lamba kõrwal magab!“

Aga talle näitas see siisgi võimata olewat.

„Kes seda jõulupuud õige tahab teha?“ küsis ta oma naabri käest. „Kas see ikka tõsi on?“

See waatas pillkavalt Hansu ühte filma ja naeris: „Kas sina oma õlioksad ka sinna sooja tahad wiia?“ ja lisas otse: „Eks meie oma Matheuse - kiriku jaoks seda tee. Wiimati rääkis ta kirikus ja palus täna õhtuks kõiki enese juure tulla aru pidama ja korjandusi kokku tooma, kes sellest osa wõtawad. Kas sina ka tahad minna?!“

Hans õhtas ja sülitas. Ta suu läks weel wõltsimaks kui enne oli, aga poolikut kringlit ei tihkanud suhu pista, ehk ta seda küll juba mitu korda oli katfunud.

Korraga lõi tema üks film heledamaks. Jõulupuu-lugu oli temasse lootuse inimeste helduse sisse äratanud. „Kui nad juba waestelastele jõulupuu teewad, niisuguse toreduseasja, siis . . . siis — kui ma oma hädaft

heale hingetrajasele räägin," arutas ta, „stis aitab ta mind: nimelt, ta juhatab mulle töödgi!"

Ja kui joobnud trobikond noorimehi suurest uksest välja puges, tõusis ka Hans ülesse ja kadus oma tolgendawa kuuega külma pimedusesse.

III.

Esiti olid Hansu hambad suus lödised, aga viimaks hakkas üsna soe. Kui ta kiriherra maja juure jõudis ja hoovi peale käenas, siis pühkis juba otsaesist.

Siin pidi Hans oma silma kofku pitsitama, sest hoov oli põlivatest lampidest üsna walge. Ta otsis pimedamat kohta ja hoidis hoovi taha poole serwa.

Hans waatas akende peale. Silmatorkaw walgus lödmas sealt wälja — ja walguses liikusid inimesed, küll mehed, küll naised.

Hans tundis paljudgi ära.

„Ei need mulle küll midagi ei anna!“ ohkas ta üsna umbuslikult nagu loomusunnil.

Uga jällegi tuli tema perekond meele. Ta läks kärmesti üle hoovi kõõgiukse poole. Siia ajani oli ta pooliku fringli ifka weel pihus hoidnud. Nüüd lastis selle lahti ja hakkas käega habet forda seadima. Seal — kätt suu ette, nina alla tõstes ja ninahabet filides ning suud karwadeft puhastades kargas lääge wiinalehk ninasse, ja nagu wälk käis Hansul mõte peast läbi: „Ma olen ju wiina saanud, seda tuntakse ära — ja — ja — ma saan abi asemel ahingut!“

Ja kõik julgus oli korraka kadunud.

Ta hakkas ennast wanduma, ja enesele kõikfugu raswaseid sõnu aunimedeks pakkudes taganes ta kõõgiuksest ifka kaugemale . . . kaugemale . . . kuni hoovi peale.

Sälle hakkasid toasolejate pead aknaft Hansule filma paistma. . . „Aga kes see palja peaga herra pidi olema?“ mõtles Hans. „Ega see ometi kaupmees Stahlberg ei ole?“ Paljas pea kadus.

„Ega see, narakas, ometi siin ei ole?“ küsis ta enese käest. Aga pea oli kadunud. Hans taganes uudishimu pärast funi hoovi teisele poole ääre, vastu puukuuri, ajas enese kikiwarwule, aga ei näinud muud kui arwatawa Stahlbergi paljast pead, ja korraka kadus seegi nagu maa alla.

„Ega ta ometi põrgusse ei kuffunud!“ naeris Hans, „seal oleks tal paras koht!“

Aga Stahlbergi paljas pea ei andnud temale rahu. See sai talle eluküsimuseks, mille otsas terwe saatus rippus. Hans pidi weel kord paljast pead nägema, enne ei wõinud ta rahu saada, seda nõudis tema enesetunne. Aga kuidagi ei ulatanud ta nii kõrgesse, et oleks näinud.

Ta waatas ümberringi, kas kuidagi kõrgemale ei saaks ronida. Wiimaks filmas kuuri seina ääre hoowi nurga ja märkas seal tonni. Puukuuri nurgl ühe teise kõrwalise hoonega sünnitas pisutese neljakandilise urka, kus tonn seis; see oli suwifest ajast sinna jäänud, sest nüüd nägi Hans, et ta suure wihmatoru alla oli pandud, mis teise maja kõrget müüri mööda alla käis.

Seal tujul ronis Hans tonni otsa. Tubane walgus, mis hoowi peale langes, ei paistnud enam sinna, ja ta tundis enese üsna pilkses pimeduses olewat, selles waresetkarwa hallis külmas!

Siia paistis terwe tuba nagu pihu peal; ifegi põrand, põrandariided, toolijala warjud hiilgawalt põrandalt olid näha!

Ja kesket hiilgawat põrandat asus suur laud, laua peal mitmesugused sõdgiriistad ja ümber — palju, palju

inimesi — enamasti kõik elatanud, ja nende hulgast tundis Hans mitutgi.

Seal istus kirikherra ise, kes lahket nägu tehes oma wõõrastele löbu katsus muretseda; ja seal nägi ta teiste seas korraga otsitawa palja pea.

„Ahks ja saatana krae, wõi sina oled ka siia roninud, ja wana patuoinas!“ käis korraga Hansul läbi hinge. Ja Hansu terve hing sai wastu tahtmata wiha täis. Seda rikast Stahlberki tundsid terve linna töömehed; seda meest, kes poole kopika pärast tingis; kes töömehe iga wiimast tundi päewast maha arwas; kes töömeeste palkasid alles paari kuu pärast kätte andis; seda Stahlberki, kes nälja-ajal 1868 waestele ruffid kolmekordse hingehinna eest müüis ja sellega oma praegusele rikkusele aluse pani; seda paljast pead nägi ta, kes sellepärast paljaks oli läinud, nagu Hans kindlasti teadis, et ta nii palju eluõisi wäewallaga warrest oli murdnud, see wana, wana naisemees, kellel omal suurend lapsed ja ilusad tütreid olid! Just seda tahtis Hans näha saada, rohkem ei olnud tal tarwis nagu teadagi. Leidis ta selle teiste seas, siis . . . siis . . . siis arwas ta kõik palumise häbi olewat!

Hans pidi wandudes oma aujärjelt maha hiippama, aga korraga langesid ta silmad ühe teise, pisut wäheema afna peale, mille taga ka elawalt liiguti. Ta waatas — see oli köök. Siilgawad wäsnõud, wormid, pannid, kastrulid sätendasid teineteise wõidu Hansule wastu. Selgesti oli pliit näha, mille peal hull nõusid auras. Ja seda auru nähes tundis Hans, kuidas ta hambaigemed jälle weisiks läksid ja kõhus keegi nagu healt tegi. Jälle oli ta käsi poolkuiwanud kringlikontsu järele tastu roninud, kui talle järsku pisukene Lilli meele tuli — kodus, õlgedest ja tekiräbalaga asemel. Talle tärkas praegu

pähä, kuidas laps oma määrdinud näo kõverasse tõmbab, kui ema nimetsesõrmega wesiwets lüüdnud nina puhtaks pühib, sest toa wiludus kiskus juba wanainimesel ninaluuse märjaks, liiatagi siis weel lapsel.

Hansu tähelepanek rändas kodust jälle kõõgi peale, sest proua oli sinna tulnud ja rääkis midagi. Kõõgitüdruk wõttis praeahju ukse lahti, hoidis pea selja taha ja laskis sooja auru ukse wahelt pilwedena lae poole; ahjust enesest tõmmati pann wälja, mille peal midagi mustendawat näha wõis. Sellele löödi kahwel sisse ja tõsteti taldriku peale. Siis hakati seda tükkideks lõikama ja ühe wormi sisse panema, kus juures Hans nägi, kuidas proua nagu taples ja siis jälle teise tuppä kadus, kus külalised istusid.

Hansu silmad läksid jälle nende peale. Ta hakkas teisi külalisi ligemalt tähele panema. Seal nägi ta köie-
meistri ja gildwanema Liperi.

„Haa, ka tema siin!“ naeris Hans. „Seesama Liper, kes, nagu rahwas rääkis, oma maja ära oli põletanud, et tulekastast raha wälja pitsitada!“

Tema kõrwal märkas Hans ühe wanadlase naisterahwa. Nägu oli tutaw. Hans mõtles ja tunnistas: „No neh,“ seletas ta enesele, „see on ju parun Neuhauseni proua, seesama, kes oma walitsejaga armastuselugusid lõi! Ja tema ka siin! Ena, ena!“

Ja weel nägi Hans Ebersteini, kontorist Ebersteini, kes tuhandetega kaupleb, aga kellest terwe linn teab, et tema kõõgitüdrukud ja toaneitsid kõik suure kaasawaraga mehele pandakse, ja pärast meestega kisuwad ja wana Ebersteini ifka weel waatamas käiwad, ja jälle kodu kisuwad. Hans nägi seal ka linna esimest rätseppmeistrit, seda meest, kes oma sellisid wiinaga joodab ja selle hinna päewapalgast maha ksub.

Hans oleks selle peenikese seltskonna üle veel edasi waimustanud, kui mitte toa teinepoolt uks lahti ei oleks läinud ja keegi elatanud naisterahwas veel sisse ei oleks astunud. Hans ei tundnud seda. Naisterahwas wõttis ka lauas aset. Talle tõi lahke majaproua aurawa tassid sees midagi ette. Hansu film hakkas wirwendama. Ta õerus seda rusikaga ja waatas jälle tuppä. Nüüd märkas ja alles, kui see seal wõis olla, sest kõigile ustele olid sissepoole wildirivad löödud, millest wastpeaga naelad nagu nugisilmad wastu paisisid.

„Just nii palju härmatist on minul uste pragude küljes kui siin wiliti,“ mõtles Hans.

Hans pidi veel edasi waatama, aga kõõgiuks awanes ja tüdruk tuli wälja.

„Alga Diisa,“ hüüdis teine toast, „pane taldrif keldrisse jää peale ja too mulle kuurist ilusaid puid, ma ei saa muidu praeahju soojaks!“

„Tuba nagu noor pörgu!“ pahandas Diisa, „üsnä küpse sisse ära, ja temal veel: „Ei saa soojaks! Keldrisse — jah, jää peale, seda veel waja! Sues 15 kraadi pakast ja wii veel keldrisse! Mis tal siin wiga on!“ nurises tüdruk edasi — ja seadis taldriku kõõgitrepi weranda peale ühele selle jaoks walmistatud riulile, kuna ta ise puukuuri juure üsnä Hansu ligi tuli. Hans pidas hinge finni. Tüdruk wõttis kuuri ukse lahti, lobas seal natukene aega, tuli wälja, katsus ust finni keerata, aga sületäiega ei saanud. Hans pidi talle abiks minema, aga järsku tuli talle meele, et wagu si peab olema. Jumal teab, mis käre tüdruk wõib tõsta.

Puukuur jäi lahti.

Hans ootas. Tüdruk ei tulnud tagasi.

Ja ilma et Hans midagi oleks mõelnud, tuli talle nagu iseenesest meele, ka omale siit puid wõtta ja oma

ahju kütta, mis sugugi nii soe ei olnud nagu pörgu, aga ometi pörgu, külm pörgu oli.

„See on wargus,“ seletas ta süda. Aga seal läks ta waade jälle tuppa seltskonna peale, ja korraga ütles tal heal südamis: „Sa oled ennegi wahel puid töölt tulles mõne peremehe juurest ligi wõtnud, ja siis ei pidanud sa seda mitte warguseks!“ Aga teine heal wastas: „Ja — siis oli sul puid omal kodus, aga kui sul halgugi ei ole, siis, siis on ta wargus!“

Toas tõusti püsti. Majaperemees pani käed kofku ja laul kõlas. Hans kuulis, kui selgesti „doin, main, Jesus Christ —“ õue kostis.

Ruttu mindi lauast eemale.

„Kas niisama natufene?“ küsis Hans enese käest. „Niisuguse kõhutäie eest oleksin ma kõige vähemalt kaks tundi laulnud!“

Ja ta ei saanud ifegi aru, kust see tuli, aga kõrwas helises laul:

„Kas on linnulisel muret,
Kust ta saab, mis ta sööb,
Kas ta nälgia sureb?
Tema loodab Looja peale,
Siipab seal
Õksa peal,
Rõõmsast tõstab heale!“

Aga see ei olnud laul, see oli paljas mõte endisest lapsesõlwest, kus ema seda temale magama minnes oli laulnud.

Hansu ihu hakkas wõdisema.

Ta näeb kuidas need inimesed toas raha laua peale panewad. Kuld . . . . hõbe . . . . paberid!

„Jõulupuu! jõulupuu!“ fosistab Hans.

Ta filmast kaob walgus, haige film wäriseb; ta waate ees on udu. Ta näeb, kuidas tuul lumepuru üle werandakatuse ääre alla keerutab; nagu salaline hall,

ilma sõrmedeta waimu käsi käib kõweradi katuse serwa alla, nagu tahaks ta sealt midagi wõtta. Hansu suu läheb ifka wesiwemaks . . . Ta tunneb, kuidas ta enesega wõitleb, kuidas ta siis salaja puukuuri poeb, sületäie puid kaenlasse tõmbab, weranda peale läheb ja taldriku sealt riituli pealt ka ära wõtab ja siis kiiresti minema pistab.

Alles kui ta kodu juure sai, hakkas ta oma tegu õieti aimama.

„Wii tagasi!“ hüüdis nagu keegi.

Siis hakkas ta aga naerma: „Põrgu soojus juba sees ja ifka weel: „too puid, too puid!“

„Waene Liisa!“ ohlas Hans ja astus ettefotta.

IV.

Tuba oli kottpime. Nii ta pidigi olema: kui polnud puid pliidi kütteks, kust pidi siis veel see filmawalgus wõetama?!

Ähtides, kaunis pikast reisist wäsinud ja lõõtsutades jõudis Hans oma korteri ukse taha. Tal oli hirm ja ahastus tee peal iseenele pärast olnud, aga mida ligimale ta kodule jõudis, seda rahulifemaks läks süda. Ja kui ta nüüd seal ukse taga oli ja küljega wastu ust toetas, pidi juba üsna naerma hakkama.

Ja miks ei pidanud ta naerma? Talle tuli järsku oma lapsepõlwestest päewadest kogemata kujutus meele: Peremees oli lamba tapnud, selle kõri kopsuga laua peale pannud ja ise ära läinud. Hans istus ukse peal ja pani jalgu finni. Seal nägi ta, kuidas wana hallikirju kass tasahiljusesti aida alt wälja tuli, ümber waatas ja näus. Kass nägi Hansu, aga Hans pani rahulikult jalgu finni. Hans teadis, et kassil pojad olid. Kass waatas Hansu otsa . . . nende filmad puutusid üksteisega kokku. Kui kass Hansu süütu, pisut naeruseid filmi nägi, kadus korraga kartus; ta läks tapalaua ligi ja tõmbas käpaga üle ääre, nii tase, nii ettewaatlikult, nagu oleks katsutaw asi palaw, wõi nagu määraks see tema puhta käpa ära. Ja korraga!? Korraga sai ta kõrisõlmele küüne taha. Patsti! oli kops kõige kõriga maas, kassi suus ja —

tõllaki, tõllaki — lipsas kass minema ning mööda aida nurka ülesse! Hans naeris kõigest hingest; iseäraline naljakas oli talle see pilt, kuidas kass punase kopsu ja kõruga mööda nurka, nagu tulise wanfriga ülesse sõitis! Ja kui talwel koolmeister Elia kadumiseft ja tuliseft wanfrist kõneles, siis tuli talle jälle kassilugu meele ja ta naeris. Koolmeister nägi seda, wihastas ja pani Hansu nurka, kus juures ta targalt kõneles: „Kes pühade asjade üle naerab, see läheb hulka ja ei ole wäärt, et teda inimeseks peetafe!“ Aga Hansu meeles olid kass, kops ja kassipojad. Ja Hansu meel läks kurwaks. „See läheb hulka ja ei ole wäärt, et teda inimeseks peetafe!“ mõtles ta ja ohkas. Just praegu naerule läinud nagu löi tõsiseks, ja ta surus wastu uft, aga see ei awanenud.

„Mari, Mari!“

Toas oli kõik wagusi.

„Mari! Mari!“ hüüdis ta uuesti.

Kõik jäi wagusaks.

Hansule tuli kartus peale. „Eh! on Mari enesele ja lastele otfa teinud?“ mõtles ta. Mari oli wiimasel ajal väga kurb ja pahur ja rääkis nii wihaselt, üle rinna.

Ta põrutas. Seeft oli lapse piitsumist kuulda.

Hansu süda läks rõõmsaks.

„Bõta ometi lahti, Mari!“ hüüdis Hans.

Mari tundis Hansu heales midagi iseäralikku; aga ilma, et ta oleks tõrelenud, tõmbas ta puu ufse talla ära ja lastis mehe tупpa.

Hans wajus sisse ja wiskas puud maha.

„Ega meie puid ei söö!“ pahandas naine, kui ta puude kompsu kuulis.

„Mul on süüa ka!“

„Seiba?“

„Ei, — liha!“

„Mõh kelle paruni juures sa siis külas käisid?“ küsis Mari.

Hans ohkas ja istus maha.

„Rüed üsna wärisewad, nii wäfinud!“ sõnas Hans. „Tee tuli ülesse! Külm!“

Raine hakkas tuld tegema.

Baewaline tulehell laotast enmast punase, wasekarwa kumana külma ukse peale, mille postid ja serwad walge härmatiseega sisse olid piiratud, nagu puufärl walgete reemlitega. Teises toa nurgas õlgede sees sängis magasid lapsed.

Kui Hans kõige selle peale waatas ja oma endist nägemist sealt tonni otsast meele tuletas, siis tundis ta, kuidas süda sees nagu pahempidi pööris. Seal tuli talle korraga see rahaand meele.

„Mari?“ ütles ta küsides, „nad tahawad meile jõulupuu teha.“

„Kes nemad?“

Hans jutustas.

„Eks nad tehku!“ wastas Mari tuimalt. Teda ei nähtud Hansu seletamisest mitte aru saawat.

„Sa ütlesid, et sul süüa on?“ küsis siis Mari, kui ta oma käpa oli soojendanud. „Anna mulle, mu ihu on üsna nõrk.“

Hans ulatas nõu Mari kätte.

Mari wiis selle pliidi otsa juure ja waatas.

„Aga ilus asi! — Ja kui ilusad liistakad! Tõmbasid?!“ küsis ta pilkawa naeruga.

„Eiha söö ära, aga nõu wiska kõrwale wõi müü juudile!“ käsits Hans.

Ja nad sõid esimest korda elu sees liistakateks lõigatud paljast liha ilma leiwata. Suurem jagu pandi laste jaoks, ja siis pugesid nad laste selka põhku ja uinusid üksteise ümbert kinni wõetult magustasti magama.

V.

Raua magasid nad, kaua: tuba oli soojem, kõhus-
ka pisut toidupoolist, ja siis armastab ju inimene ikka
magada, kui tuba soe ja sisekond ka just ei nurise. Ra-
lapsti nähti kauem ja rahulisti magawat. Näis, nagu ei
tahaks pesatäis oma õlesasist välja liikuda, et mitte elu-
tõsidust jälle maitsma hakata.

Hall külm talwine valgus paistis juba ammu jää-
tanud aknaklaasist sisse ja tõstis toa waesust veel selgemalt
filmade ette. Kuidas tahtis ka inimene unehölmast lahkuda,
kui nii magus oli seal viibida! Uga pisutene laps hakkas
wääksuma, äratas teised uülesse ja tahtmata pidid wanemad
tõusma.

Põlastawalt waatas Hans nende puude peale, mis
pliidi suu ääres maas wedelesid ja mida Mari pliidi alla
hakkas panema.

Ra pisutene pois märkas puid ja rõõmsalt küsis ta:
„Jsa, ena, sul on ju puid!“ ja jäi küsiwalt isa otsa
waatama.

„Kas sul süüa on?“ küsis tütar.

Jsa ei wastanud midagi.

Ena pani paja mõne karduliga tulele ja wõttis
panni laudilt maha.

„Ena, mis sa sellega teed?“ küsis pois.

Ra ena ei wastanud.

Ena talitus panniga oli lastele nii naljakas, et nad kõik pliidi juure asusid vaatama, mis ena seal õige tegema hakkab.

Isa istus sängi äärel ja hoidis pisemat süles. Nagu gorilla Jakobsoni Eugemiseraamatus, nii istus ta seal.

Kui ena lihakilud ilusast wormist välja wõttis ja panni peale pani, et weetilgaga neid soojemaks ajada, siis ei jõudnud lapsed oma head meelt tagasi hoida. „Ena, see on liha! Kust sa said?“

„Ärge kisedage!“ taples ena.

Lapsed jäid wagusi.

„Isa, kust ena sai liha?“ päris pisufene poisijärglast.

„Tont seda teab,“ wistas isa läbi habeme.

Mähärduse suure isuga nad sööma hakkasid, kui kardulid ja lihakilud laua peal olid. Küünteaga paljastati kardulid, millesse siis terwed, hiilgawad hambad löödi, kuhu Türgi poolkuu sarnased asemed jäid.

Isa katsus natufene, tõusis aga ülesse ja läks välja, kuna ta naisele ütles: „Oh, annaks ometi Jumal nüüd tööd ja leiba!“

Ukse pealt pööris ta ümber ja pool naeratawa näoga ulatas ta pisufesele, ena süles olewale tütrele poole kiuwanud ja äramäärdinud kringli: „Säh, pisufene!“

„At, at!“ naeris laps ja pistis kringli oma ilasesse, hambuta suhu.

Isa kadus. Lapsed läksid kurwaks.

„Kas isa peaks leiba ka tooma?“ küsis poeg.

„Ei tea,“ wastas ena ja heal nagu kippus rindu finni jääma.

„Anni ae,“ ütles siis ena, „kui isa ka täna tööd ega leiba ei saa, siis pead sina pisufese lapse oma hoole wõtma; ma hakkan ka tööd otsima. Lähen ja waatan,

ehk saan kas mõnele kodus pesu pesta või mõnda muud tööd! Aga muidu jääme jõuluis üsna nälga!"

Lapsed hakkasid nutma. Ema silmad läksid vesiseks.

"Noh, jätke nüüd järele," keelas ema, "saab nüüd juba küll süüa; lõpeb otsa; tahate teinekord veel!"

"Aga miks isa ei saa tööd?" küsis poeg.

"Ei ole tööd saada, laps!"

"Aga eks võtku wabrik lahti, ehk hakaku laewa tegema, küll siis tööd saab!"

Ema naeris libedalt.

"Noh, jätke, jätke järele, saab küll!" taples ema õige kurjalt.

Seal oli kelladega sõitmist uulitsa peal kuulda. Seda tuli siin nurgas wäga harwa ette. Lapsed pistisid pead akna ligi. Ja oma imeks nägid nad, et saan paigale jää ja suure kasufaga naisterahwas ettewaatlikult wälja ronis ja nende uksest sisse hakkas tulema.

Sirmuga waatas ema ringi ja kui ta midagi kahtlustawat ei silmanud, läks kahwatanud nägu rahulisemaks.

Naisterahwas tuli sisse. See oli laheda näoga kestealine inimene.

"Kas teie olete Hans Toru perekond?" küsis wõõras mahedalt.

"Jah, seda'p küll!" wastas naine, kuna lapsed häbelikult sõõgi pooleli jätsid ja wõõra otsa lahtiste suundega waatasid.

"Ma olen kuulnud, et teil puudus peab olema?"

"Jah, prouad, tööd on wähe!"

"Teie olete maalt?"

"Olime küll, aga nüüd oleme linna all."

"Ja, kes käsks teid maalt ära tulla. Ei ole hea!"

"Ei ole; aga ega sealgi kullajõed jookse!"

"Ei jookse, aga maal on tööd saada!"

„Ma pakufsin suurtele prouadele istet, aga ei tohi, on nii must ja inetu, määrte oma kasuka ära!“ kaebas ema. „Mispärast me maalt siia ära tulime? Eks olnud niisama häda! Urvasime siin parema olewat, aga näeh, töö otjas!“

„Ei ole istet tarwis. Ma pean edasi minema ja weel teisi vaatama. Ma tahtsin oma filmaga näha saada, kuidas teie elate. Meie tahame nende lastele jõulupuud teha, kes enestele seda ei jõua muretseda, et nad ka Kristuse tulemise üle rõõmu saaksid maitsta.“

Ema filmad kukkusid weskiks.

„Kas teie teete oma lastele jõulupuud?“ küsis proua.

Ema waatas laste peale, siis proua otsa ja lastis nuuskjutes sängi peale. Talle ei tulnud kuidagi see üle huulte, oma laste kuuldes kinnitada, et ta seda ei tee.

Wõõral proual oli piinlik waadata. Ta ei saanud kuidagi aru, miks naine nuttis.

„Mis teil wiga on?“

Mari ei wastanud midagi.

„Mis teil puudub?“

„Meil puudub kõif. Meil ei ole leiwatragi hamba alla panna!“ nuuskus naine. Puukildu ei ole majas!“

„Aga teil on ju ometi puid, ja lastel on liha ka pihus!“

Mari pidi kiskendama, et see kõif warastatud on, aga ta jõudis ennast pidada.

„Need on wiimased!“ wastas Mari pahaseks saades, et see kasufaga naine teda hädas nagu pilkama oli tulnud.

„Aga, kui teie waletate? Niisugused inimesed armastawad waletada, kui nad satka näewad!“ wastas proua.

Mari ei wastanud midagi.

„Sapsed, kas teil on midagi süüa?“ küsis proua laste käest.

„On!“ wastas pois, „kardulid on ja liha ka!“
 „Mis sa waletad!“ taples öde, „kõik eilase päewa
 olime näljas, nüüd tõi isa natukene liha ja puud! Meil
 ei ole mitte midagi!“

„Aga siis on meil kõike küll, kui Anni suureks kas-
 wab,“ rääkis pois, „siis lubas Anni alati woorimehega
 sõita ja loori ette panna ja suure lepe teha; küll teie aga
 näete!“ seletas pois uhkelt.

Tüdruk hakkas heledalt naerma.

Proua ohkas ja tegi kurja näo.

„Waadake, ema, kuidas teie lapsed räägiwad,“ sele-
 tas proua, „see on linna elu! Maaft madalast näewad
 nad halba! Miks teie ei juhi neid Jumala juure. Öpe-
 tage neid, siis kaswawad nad teile õnneks ülesse! — Ma
 usun laste juttu. Siin on teile pilet, tulge oma lastega
 jõulupuule, kui teie ise ei tee!“

Ta ulatas paberilehe ema kätte.

„Kellega nad tulewad!“ ohkas ema, „neil pole ju
 riideid!“

„Siis tulge minu juure, ma olen õpetaja Stegge
 proua, meie katsume muretseda!“ Nende sõnadega kadus
 ta ära.

„Ema, ema, kas läheme jõulupuule,“ kargasid lapsed
 ema wastu.

Nüüd sai ema iseenele jälle tagasi.

„Ruhugi ei lähe, mitte jalgagi ei saa teie toast
 wälja: niisuguste inimestega ei ole meil midagi tegu!“
 Lapsed kukkusid wait.

Ema hakkas karkima: „Wõi meie laste rahu rik-
 kuma, wõi halbiks õpetama. Siis pane ühele niisugune
 riie, teisele niisugune ümber; ei tea, kust mina neid teile
 wõtan. Nüüd ei lasse nad waeseid enam oma nälja sees
 pühi ka rahuliselt pidada, nüüd peab neile ka weel pa-
 raadi tegema. Jah, jõuludhtul on ikka küll Kristus ees ja

Jeesus taga, aga kus on leib, kus puud? Siis söö kompe-
 wekka ja pärast piinuta soolikaid! Küll on aga wiguri-
 mehed! Kas neil wargaid weel wähe on; wõi lapsi õpe-
 tawad nad weel lirwendama, ebelema . . ." ja niisuguses
 mõttes tõmbas ema edasi. Wida rohkem ta aga taples,
 seda wihafemaks ta läks. „Wõi niisugused inimesed ar-
 mastawad waletada!?" ksisendas ema wihas nagu mee-
 letu. „Wõi niisugused waletawad? waletawad?! Mis
 olen ma neile waletanud? Jse on nad walelikud! Kel-
 mid, koerad läbi ja läbi. Aga kui meie korra käe wälja
 firutame, siis on lohe kära lahti . . . Ma tahan kat-
 suda, ma tahan näidata, ma tahan kõik oma lapsed war-
 gateks, kelmideks ulesse kaswatada, las nad siis wan-
 duda!" . . . Wiimaks läks ema nii wihaseks, et ta nutma
 hakkas. Ja lufsus nagu wäike laps.

Lapsed waatasid seda pealt ja olid nagu hiired
 wagusi.

„Oh Jumal, oh püha Jeesus Kristus!“ lufsus ema,
 „kas on weel sinu õigus maa peal, kas sa näed seda
 kõik? Tule alla ja aita! Oh Jumal, Jumal, anna meile
 tööd ja teenistust, et meie oma lastele ise saaksime jõulu-
 puud teha! Meie ei tahagi nende oma! Nende inimeste-
 liha-sööjate jõulupuud ei taha meie sugugi!“

VI.

Aga ometi laskis ema oma lapsed jõulupuu alla. Ehk ta ise küll hea meelega oleks soovinud, et lapsed sinna ei läheks, saatis ta nad ometi. Ka isa oli vastu olnud, aga kõik see ei aitanud. Väikene Anni ja Peedu ajasid sedawõrt peale, et ema lubas.

„Minge ikka, minge!“ õrretas ema, „saab näha, kellega teie lähete? Riidehilpu kummalgi ümber panna ei ole! Eks jooske paljajalu kui tahate!“

Aga seal leidsid lapsed ise teed, kuidas jõulupuu juure peaseda.

Wanemate häda oli õige suureks läinud. Anni Peedut mõtleksid selle üle vähem. Neid waimustas jõulupuu. Nad katsusid nii wähe kui võimalik wallatust teha, et wanemad mitte kuidagi pahandatud ei saaks ja need kord antud luba tagasi ei wõtaks.

See tegi neile rohkem peawalu, kuidas sinna saada, sest nõnda, nagu praegu olid, ei wõinud nad mitte minna.

„Kuule, Peedu, kas tead, mis ma teen,“ sojistas ühekorra Anni Peedule kõrwa.

„Ja-ah?“

„Ma lähen küsin Niglaste Katal käest raha. Kui ma suureks kaswan, siis annan talle tagasi!“

„Eks katsu. Ju ikka mõni inimene on, kes teiste peale halastab,“ arwas Peedu. „Ja Katal on nii ilu-

jad filmad, nii armsad, just nagu meie kassil, kas mäletad, sellel kassil, kes meil minewal aastal, suwel oli, kelle Lapingu koerad ära murdsid!"

Anni naeris.

„Aga minul on ilusamad filmad?“ ütles ta küsides.

„Jah, minul on ka ilusad filmad, aga sul on niisugune kahwatanud nägu. Niglaste Katal on punased paled ja pisukene lõtt lõua all!“

„Oh, küll sa näed, kui ma aga suureks kaswan,“ naeris Anni.

Ja Anni kadus korraga toast. Ema wana suur-rätiku kalts ümber ja murelik peakene sinna sisse peidetult, nii et wäikene kasetohu karwa näolapikene pisukese ninakesega ja kahe hiirefilmakesega, mis kirglikelt hõbedana sätendasid, sealt seest wälja paistsid, ruttas Anni Niglaste Kata poole.

Süüda tufsus tal äritusest, ootuse ja lootuse pärast rätikuga kokkusurutud rinnakeses.

Nii lipsas ta üle tuttawa uulitsa, puges kuskagilt hoowiwärawast sisse, ruttas mööda treppi ulesse ja hinge finni pidades ja kartlikku ahastusewahku rinnus tagasi hoides koputas ta Niglaste Kata korteri ukse pihta.

Tuba mitu korda enne oli Anni tahtnud Katat waatama minna, — selleks oli ta nii mõnegi korra tema ukse taha jooksnud ja salaja kuulanud, — aga sisse minna keelas teda alati iseäraline hirm ja ahastus Kata eest, ehk küll Kata nendega ualgi pahasti ümber ei olnud käinud.

Tuba jäi esialgse koputamise peale waikselt. Ainult oma südame tufsumist kuulis Anni selgesti.

Aralt koputas Anni teist korda, aga kõwemalt.

„Kes on?“ kuulis Anni seestpoolt nagu unest ärkawat häält.

Tema ei teadnud, mis wastata.

„Kes on?“

„Mina!“ sai ta viimaks üle huulte. Tema süda hakkas ifka enam peksma . . . ja juba pidi Anni ära jooksuma, kui wõti lukus krigises, ahelas raudselt kolises ja üks praotfide läts, mille awause wahelt Anni Katat nägi — särge wäel, palja õladega ja jalgadega, mustad juuksed sahis ja kohewil nagu udune õõ.

„Mis sa kolad?“ küüsis Kata pahaselt, kui ta tundmata tütarlapses oma rahurikkujat nägi.

Anni tahtis midagi wastata, aga järsku jäid sõnad kõrisse kinni; ta kehast sähwas wapustus läbi, ja et oma tuleku põhjust awalbada, purtskus ta tahtmata lufjudes nutma, nagu kahe külma käekesega kinni kattes.

„Mis on? Mis sul on?“ kuulis Anni Kata pehmenewat healt, ja enne, kui oma mõtteid sai koguda, tundis ta, kuidas kaks sooja kätt temast kinni hakkasid, tema sülle wõtsid ja kuhugile kandsid. Läbi oma külmade riiete tundis Anni kandja sooji ümmargusi käewarsi ja kandmisest wärisewat pehmet keha.

Kui Anni wesised silmad awas, leidis ta enese tooli pealt suure laia woodi eest, milles Kata waiba all end terwest kehast wäristas ja punakat katet ifka enam pihdade ümber loomale pingutas.

„Prrr!“ wäristas Kata, „ära pidi külmetama!“ Ja oma pead, mida mustjad juuste sahid hooletult raamifid, waiba alt wälja seades, küüsis ta ofawõtklikult:

„Mis sul on? Mis sa tahad? Sa oled ju Torude tütar? Eks?“

„Jah!“

„Kes sind saatis siia?“

„Ma tulin ise!“

„Sa tulid ise?!“ Kata jäi tõsifelt mõtlema, et üks nüüfugune tüdrufugene tema juure nõnda tuli. „Mind waatama?!“

Anni löi korraks häbenema, aga Kata waateft tõsift kaastundmuft ja uudishimu nähes, sofistatas ta tafa:

„Rati-preili! Meid kutsuti jõulupuule! Ema ei saa meid lubada: meil pole riideid!“ . . . Anni wakis ja waatas Kata otfa, nagu tahaks ta ainult filmadega filmadele seda ütelda, mida suu ei tihka rääkida.

„Aga minu riided ei tõlba ju sinu selga!“

Anni naeratas haledalt.

„Mitte sedagi . . . Ma tahtfin teie käest, Rati-preili, natukene raha laenata,“ sai tüdrukukene wiimaks wälja ja kindlalt lifas ta juure: „Ma maksan kõik tagasi, kui ma ühekorra suureks kaswan!“

Katale oli farnane palwe koguni isewärki, ta jäi tõsiseks, nagu mõtleks midagi arusaamata rasket, mida wõimatu on mõista, mida ei ole tarwisgi mõista, waid ilma pikema arutuseta tagandada; aga lapse ahastaw nutt, tema tõsine ihaldaw, midagi soowiw heale heli, milles mingifugust ebaust ei tundunud, sundisid Katat, lapse wastu kaastundlikumalt uülesse astuma; puudutasid tema hinges keelesid, mis sidusid.

„Ma ei saa kõigest sellest mitte midagi aru! Mis jõulupuü? Mis, mis see on?“ küfis Kata ja pööras enese küljeli.

Nagu paenduw, sõõnud madu paistis ta Annile nüüd olewat, kes rahulikult puhkab, keskelt puusade kohalt meelitawalt täis ja ümmargune.

Ja kui Anni ikka weel ei kõnelenud, pistis Kata oma walge, elewandiluuse käewarre punase, sooja waiba alt wälja, hakkas meelitawalt lapse sõrmist kinni, ja neid paitades, nagu paludes ütles ta:

„Räägi ometi, kulla laps, mis sa kardad?“

Ja Anni rääkis nüüd kõik ära, kuidas neil külm on, mis isa ja ema teewad; kuidas suure kasufaga proua seal käinud ja miks tema sita tulnud.

„Ja just minu juure?“ küsis Kata, kuna ta käsi wabiseb haffas.

„Kati-preili, teil on nii head filmad; ja kui teie meilt mööda lähete, siis olete nii kena, ei tõuka meid, kui meie wahel ees oleme . . . teie olete nii rikas . . . hea . . .“

Kata hakkas heledalt naerma, milles aga enam kurbtust kui head meelt tundus, ja nagu millegi üle otjustatult rääkis ta pool lauldes: „Wõi nii, wõi nii! Mina ei tõuka . . . rikas . . . hea . . .“

Rohkem ei saanud ta ütelda, siis hakkas heal wärisema, järsku pööris ta enese kummuli, peitis näo pehmeisse padjusse ja seisis wagusi.

Rohkumult waatas Anni Katat, kes otseti patjus lamas ja kogu kehast wabises.

„Ma maksan kord jälle kõik ära, kui ma suureks kaswan!“ trööstis ja julgustas Anni kartlikult ja jäi ootama.

Annile paistis see ootus hirmus pikana. Wiimaks ometi wabanes Kata mustajuukseline nukupeake padjust — ja Anni märkas, et Kata filmalaud punetasid: wiist oli ta nutnud.

„Näe, seal on rahakott, seal kummuti peal! Wõta sealt puha!“ Kata näitas seinä ääres asuwa kummuti peale.

Kui aga Anni lahles minna ja ise wõtta, siis kästis ta tüdrukukest kotti tuua; otsis sealt ühe kollase raha ülesse ja surus selle lapsele pihku, tema sõrmi kokku wajutades, et raha maha ei kukuks.

„Wõta, wõta; wõta kõik see, mul ei ole teda waja!“
 Onnelik Anni hakkas woodis lamawa naisterahwa käest kinni ja suudles seda järeljätmata ja kirglikelt. Järsku, nagu unest ärgates, wabastas Kata oma käe tütarlapse käest, kerkis istuli, ja mõlemaid käewarfi Anni kaela ümber wiisatult surus ta tema enese wastu ja teda kättes hoides suudles ta tüdrukukese otfaesist, filmi, pale-

fid . . . ja musutuste wahela sofistast ta: „Kui sa suur oled . . . siis ei ole mind . . . . . siis oled sina . . . . . siis on teised jälle sinu asemel . . . minu asemel!“ Ja nagu oleks midagi halba ütelnud, lõi ta käed oma pihtade ümber ja käsks: „Mina nüüd ruttu . . . mina nüüd!“ Nende ehmunud waated puutusid kokku . . . mõlemate suudlused lõppesid järsku . . . ja raha kõvasti pearätiku nurka seotult, ennast ema suurrätikuse pead peidetult lahkus Anni Kata toast.

Tugewa tunni järele jõudis Anni tagasi. Ta filmad hülgasid, ja salajas näitas ta Peedule pearätiku nurga sees kollast raha. Peedu waatas ja pani imeks.

„Üks ainumane?“

„Oh sa rumal!“ õpetas Anni, „see on väga suur raha! Kui meie selle isa ja ema kätte annaksime, siis ei tuleks meie jõulupuust midagi wälja. Ema ostaks selle eest süüa ja meie ei saaks minna!“

„Aga mis siis?“

„Mina lähen ostan pisukesele õele paari kopika eest saia ja hoian muißt raha tagawaraks, aga muißt annan ema kätte, et ta selle eest meile uued riided teeks. Ema ostab muidugi süüa, aga riiete jaoks jätab pisema jao!“ seletas Anni.

„Aga kuhu sa teise jao paned?“

„Selle hoian tagawaraks! Wõi kui kõht tühjaks läheb, siis ostame saia.“

„Kas sa emale ka annad?“ küsis Peedu.

„Eks wõib ikka ka anda; aga kui meil kõht tühi ei ole, siis hoian raha suweks ja ostan selle eest ilusa kleidiriide!“ seletas Anni, nagu wana inimene.

Ja nõndaks Anni ka tegi.

„Ma laenasin Niglaste Kati käest 2 rubla raha,“ ütles Anni emale, „tee sellest meile riided jõulupuujooks!“

Enna sai efiotsa wihafeks, andis aga järele, sest raha ei tahtnud tema enam käest ära anda.

Juust nagu Anni oli arwanud, nii enna ka tegi. Ta ostis natukene leiba ja jahu, räimi ja turult kopsu ja maksa ning soolikaliha ja weel rubla eest odawat fitfi, millest ta lastele bluuksid tegi. Jalandõud muretses isa: enne jõulu sadas rohkesti lund ja isa sai lumewedamisetööd. Palgamaksmise juures palus isa lastele majaherra käest jalandõusid, mida ta ka sai. Saapad olid lastele küll suured, aga jalga ilka sündisid panna.

Nõnda wõisid lapsed minna.

VII.

Muist, kuuta, pilwine jõuluöö kattis taewast, ega lastnud ühtegi tähte oma paksu mantli tagast alla filmata. Tuul puhus kerge lõõtsfega üle maa. Pinnas uulitsate wahel oli teda vähem tunda. Mõned kerged lume-kibemed liuglesid pilwist alla, nagu oleksid teistele teekuulajateks, asemekatsujateks, olewat. Ilm ei tõstnud mitte jõulutuju.

Siiski ruttasid lapsed suure isuga linna gümnaasiumi turnisaali poole, kus hoolekandew selts waestele jõulupuu oli walmistanud.

Jõulupuu ei olnud weel põlema süüdatud, sest kõik lapsed ei olnud koos; need aga, kes waremalt sinna olid tulnud, pidid gümnaasiumi wilus, pisut kõetud koridoris ootama.

Annit Peedut ja kõik needsinatsed olid niisuguse külma ja wiluga harjunud; ehk küll mõnedel ninaotsad ja huuled pisut sinised, siiski ei pannud seda keegi tähelegi, — neil oli enam iseenestega tegu.

Oh kui palju oli seal neid, kes waeste jõulupuu alla olid kutsutud — ja enamasti kui ühte nägu! Pisukeste, kitsate kahwatanud, osast nälginud nägudega, ara, ärakõhmunud waatega, nagu hirmunud jänesepojad, kes mõne mehe wallatuse läbi enneaegselt pesalt wälja olid wõetud, et nalja pärast ka jänest kodus pidada. Ohukesed fitfi-

hõlbud ja nagu selgesti filma paistis, laenatud ja kingitud riided katsid nende kuiwetanud konta ja seda õrna, wedelat liha, mis nende luukeresid koos pidas.

Seal oli pois, kellel ärakulunud, püksefed sametist püksid jalas olid, pikkade, pikkade kamasfidega, millede nina- ja kontsaotsad ülesse poole pööratud. Seal seisiteine, tütarlapsufene, wana, willase jakifese sees, millel pikad, kämblitäielt üle sõrmede ulatawad käiksed olid; seal wõdises teine tüdruk siisijaki wael, aga oma käsa soojendas ta ärakulunud muhwis. — Ja kui tore ta ise seal oli, wärises ja lödises, lödises ja wärises ja hoidis nii kõwasti oma käsa muhwis, nagu kardaks ta, et keegi kuri inimene tuleb ja selle temalt riisub!

Agas kust oli täna kurja inimest leida, täna, kallil jõuludõhtul?! Täna oli Kristus sündinud, täna on ta lapses saanud, täna ei ole kurji maa peal! Ja turnisaaliruttasid armulised, kristlikud käed wiimaseid hebemeid puu külge kinnitama.

Seal liikus pastor Stegge oma kaasaga; seal awitas linnapea tütar; seal ruttas kiriku eestseisja abikaasa paruni proua Steinfeld — kõik olid ametis, et puu ilusam saaks, et jõululaps nendele waestele paremini meele saaks tuletatud.

Wiimased ehted on külge pandud. Kõik ehtijad olid oma tööga väga rahul, hoopis enam rahul kui need, kes seal koridoris lödisedes ootama pidid.

Wiimaks, kui puu juba põlema oli süüdatud ja kui ehtijad ise oma käsitööd mõne sammu tafka olid filmanud ja selle hea leidnud olewat, wõeti suured ukssed lahti, ja see poolkülmanud, mitmekesistes riides tolgendaw kari lapsti lasti sisse.

Selsamal ajal läks teiselt poolt saaliuks lahti ja puuehtijate perekonnad tulid laste jõulupuud vaatama, teisel pool jõulupuud aset wõttes. Ja seal seisid nad,

need kats isesugu seltsi rahvast, wäikesed eespool ja suuremad tagaseinas, ja sünnitasid nagu oru wahele. Nagu Israel ja wilistid seisid nad seal ning org oli nende wahel; aga see org oli nii suur ja nii sügaw, et mitu tuhat jõulupuud sinna sisse oleks mahtunud, enne kui wiimase puu latw mäeharjaga üheförgusesse oleks tõusnud. Ja näitas, nagu peaksid tuhanded ja miljonid küünlad põlema, kui nad seda orgu walgustada jõuaksid, mis seal nende wahel seisis.

Natukene aega waatasid need kaks leeri teineteise otša, nagu tunnistasid nad teineteist, nagu saaksid nad aru, et nad ajaloolise kogemata eksijuhatumise läbi siia kofku olid sattunud, ühte puud waatama, mis küünaldegale kaetud.

Uga puu otšas tolgendasid hebemed nii pillawalt, nii kiuslikult häbemataalt, ja küünlad wirwendasid seal nii upsakalt, ja nagu katsusid puud ka soojendada, aga toreda puu süda jäi puusaks, ja tema otšad waatasid nii tuimalt, ja olkad ajasid endid nii wälja-astuwalt kikki ja turtšusid wihaselt, kui tuli ligidale puutus.

Ja lapsed, kelle jaoks see kõik oli tehtud, waatasid eemalt suurte tuimade filmadega nagu öökulli pojad, keda pesast päewawalguse kätte oli toodud, seda toredust. Ja kui kirikherra kõnelema hakkas Kristusest ja selle armust, kõikide wendusest ja Jumala suurest ette äramääratud tarkusest, ja iseäralise rõhuga meele tuletas, kuidas täna Jumala arm iseäranis nähtawale tuleb ja inimesed armastuses ühte sulawad, siis oli lastel jõulupuust juba isu ära waadata; nende filmad käisid sealpool puud seisjate inimeste ja nende laste peale. Anni märkas, misfugune ilus lleit pastori tütrele oli ja rehendas, millal tema nüsfuguse saaks, pani paruni proua kõrwarõngaid tähele ja wäikese preili ilusaid kollaseid saapaid imeks, ja Peedu waimustas nende ilusate nõõpide üle, mis ühel poisil kuue ees olid.

Suure õhinaga, nagu näljased kalad, haarasid nad pärast jagatawate annete järele ja unustasid tänada, ehk küll jagajad hoolega meele tuletasid: „tänan ometi ka selle eest!“ mis peale mõnigi „tänan!“ üleüldiselt suminat weel suuremaks tegi.

Iseäraline hea meel oli aga jagajatel. Naerumüige jagati andeid, ja paledest wõis lugeda: „Waadake ometi kui head meie oleme!“ — Küünlad kippusid kustuma, andjate käed wärsima, kuna saajate hulk kahaneda ei tahtnud.

„Kuule, sa said juba!“ oli tihti andjate suust umbuslikult kuulda.

Lõppis. Kirikherra tuletas weel kord Jumala armu meele. Sauldi — ja kõik ruttasid kodu poole. Ka Anni ja Peedu.

Sue külm ajas laste ihud wärsima. Päid olade wahetele kõssi tõmmates ruttasid nad ema ees koju, kus neid jälle külm pettuseta igapäewane elu wastu pidi wõtma.

VIII.

Selsamal ajal istus Hans Toru jahedas toas ja mõtles elu üle järele. Väike Lilli oli tema jaoks jäetud. Laps magas rahuliseft õlgedes wanas woodis, eide wanas rätikus. Hansu peas keerlesid rased mõtted: tööpuudus oli suur. Pisut tööd oli ta saanud, aga seda oli kõigest niipalju, et perel waewalt hinge sees hoida. Naine oli katsunud ka tööd kuulata, aga midagi. Üüriraha oli maksmata ja peale kolmekuninga pidid nad korterist välja minema.

„Kuhu?“ mõtles Hans. „Kuhu läheb inimene kolme lapsega? Tagasi maale?“

Uga maaelu tundis Hans. Ta tundis teda läbi ja läbi. Seal ennast kellegi Mürgi Kustase wõi Karuse Lõnise wõi Säärepaela Jüri kätte anda, teise sõnaga: ennast ja oma peret ära müüa kõige ihu ja hingega. Hommikul wara ülesse tõusta, uniste filmadega jalgu finni panna, siis tööd teha: tulgu pufsnuge wõi kerefekiwa taewast maha, ilka tööd teha, pisut puhata, lõunalaua filgupäid imeda, seal juures perenaise Anna wõi Juula wõi Kadri raswast hülgewater nägu näha. . . See ajas Hansule jälkuse peale. Ja weel kuulda, kuidas perenaine pere söögilauale ise sööma istub, et näidata, kui hea peretoit on, ja seal juures iriseb: „Sa Jumal, küll läheb aga seda toitu ülesse! Sa Jumal, mis nüfugust leiba wiga

füüia! Sa Jumal, räimed just kui pisukesed pörsjad! Sa Jumal! . . ." Hansul käisid külmavärinad üle ihu. Ei, niisugust elu ei võinud ta nüüd enam elada. Ta oli paremaid päivi näinud.

"Eh! paranewad ajad!" mõtles ta. "Tuleb kewade, hakkab laewatöö peale: ikka saab jälle!"

Ja jälle tuli Hansule meele, kuidas sügisel rehepeksmine peale hakkab. Kuidas unise peaga tuuma fiske sai mindud, must särk seljas, ruffipead torgiwad ihu, ja kuidas siis kange soojuse sees wihuti! Eh! lina wäljawõtmine külma jõewee seest: rinnust saadik sügisese wees, lõdise ja wõdise niisama nagu siin! Eh! linamafindamine pörgumafina wända otfas! Ikka: wurr, wurr, pragaraga, wurr, wurr — kuni kolge pehme! Ja niisuguseid 400—500 päewas läbi ajada ja selle juures peremehe käest sõimata saada. . . . "See on Siber ilma kurtööta!" arwas Hans oma endise elu peale mõteldes. Selle eest oli ta just ära jooksnud — ja nüüd korraga — jälle wana elu käes.

Hans tundis külma.

"Puud otfas!"

"Tarwis tuua!"

Talle tuli hirm peale.

Ta waatas wäikese Lilli peale, kes hilpude sees nohisedes magas. Suur till kogus tema ühe filma nurka. Ta tahtis kae tema otsaesise peale panna, aga kartis, eh! ajab lapse ülesse!

"Island Jumal," palus Hans. "Sa näed küll mu häda, lasse seekord weel ilufasti korda minna!"

"Mine!" ütles üks prohwetlik heal tema südames. "Kõik läheb hästi korda!"

Ta tõmbas mütsi pähä ja lipsas õue, wõtit oma tasku pistes.

Ririkufellad helisesid ja kuulutasid jõulurõõmu! Hirmu- ja külmavõdinate raputusel sai ta endise puu-kuuri juure.

Hoolega waatas ta ümber. Hoow oli niisama walge. Ta lõi filmad jälle kõõgi poole: seal kees ja auras! Ta keeras kuuriukse lahti.

Ririkufellad helisesid ja kuulutasid jõulurõõmu!

Köögis kees aga ja auras. Hans lõdises.

Suure sületäie ladus ta enesele puid käe peale, pani kuuriukse finni ja hakkas siis tulise kiirusega minema. Nagu uimane sibas ta edasi — üks mõte waewas teda, kuidas ilufasti koju saada. Mõõda pimedamaid kohte ronis ta.

Kõik oli wagusi. Keegi ei näinud. „Weel mõni põikuulits, siis hakkab pime alewik . . . siis on kõik möödas! Seal lähewad korraga tema nina all laiad ukseid lahti, — suur walgusehoog tungib uulitsale ja tema ees on kaks linnawahti. Hans kohtub. Ta leiab, et ta gümnaasiumi turnisaali juurest mööda läheb, kus praegu jõulupuul lõpeb, ja rahwas wälja woolab. . . . Ka linnawahid seisawad seal, kus neid enne mitte ei ole olnud.

Teine neist märkab Hansu ja jookseb tema poole. Hans näeb seda, wiskab puud maha ja põgeneb. Aga Hans on nõrk, wäsinud. Warsti wõtawad kaks kōwa kätt ta turjast finni. Hoobid . . . Wihane puhumine.

Gümnaasiumist wäljatulejate seas on ka Toru perekond.

„Island, Jumal,“ kisendab Anni, „see on ju meie isa!“

Peedut Annit jooksewad rüüseljate ligidale. Inimesed koguwad ümber.

„Minge oma jõulupuule!“ wihastab linnawaht.

„Näljased!“

Peedut Annit nutawad. Isa wiiaakse politseisse.

IX.

Tuba on külm, wäga külm. Hirmu ja ahastusega ootawad lapsed isa koju. . . Dotawad teisel päewal . . . aga isa ei tule!

Külm . . . Ema ei tea, millega tuba soojendada. . .

„Seda tegi see jõulupuu!“ wannub naine.

Lapsed hakkawad isa unustama ja lutsutawad wiimaseid kompwekka, mis nad jõulupuu alt said.

Härmatanud uks awaneb . . .

„Isa tuleb!“ hüüab Peedu rõõmuga.

Aga ei see ole isa, see on kohtupristaw majapere-mehega.

Hans Toru perekond peab weel uueks aastaks üüri-
forterist wälja minema!

„Meil ei ole kufagil peawarju!“ lufsub naine.

„Ei see minu asi ole,“ wastab wõõras, „üür maks-
mata, peab wälja!“

Lapsed lufsuwad.

„Meil ei ole midagi süüa!“ kaebab naine.

„Ei see minu asi ole, peab wälja!“ seletab wõõras,
kes kardab, et naine ehk hullust hakkab tegema.

„Sähke!“ kräutsub korrage ema ja lükkab tütre
Anni ettepoole, „sähke, sõõge! See hakkab juba
maksma!“

Unni jääb korrats seisma, lööb siis oma kahwatanud näo tagasi, pistab käe tasku, kobab natukene ja paneb emale kolm rubla pihku, kus juures ta nukkub ja kõigest kehast wäriseb.

„Rohkem — mul — ei ole,“ hüüab ta läbi nutu; „aga kui ma suureks saan, siis annan rohkem! Kui ma nii suur olen nagu Niglase Kati!“

Ta hakkab ema kaela ümbert kinni ja ripneb seal nagu kasfipojukene.

„Niglase Kati?“ Ja ema näost paistab hingeahastus.

„Jah!“ wastab Unni ja nutab ja naerab. . .

Uga see naer oli meeleheitlik naer, niisugune naer, mis siis lille õilmest paistab, kui ta porise on tallatud; see oli südantõhestaw naer, mis selle üle naerab, et ilm nii ilufasti tema peale oma äraehitud porise jalaga oskab istuda. . .

Tallinna Eesti
Muuseumi Ühingu
raamatukogu inv. № 830 d

„Mõtte“ kirjastuse raamatuladu, Tallinnas, Cestimaal.

Julkirjandus.

- Andrejew. Jutt seitsmest illespoodust. 55 f.
Bud W. Juku elulugu. 10 f. — Eina. 15 f.
E. Alwine. Jõuluõhtul. 3 f.
Ger A. Aratatud. Romaan. 60 f.
Jõulujoom. 3 f.
Järnefelt A. Maama lapsed. 30 f.
Kannikese teuste täieline fogu. 2 r.
Kannikese teuste täieline fogu. 2 r.
Peterjon E. Hõistama Jaagup. 15 f. — Jõulupuu. 25 f. — Kolonist. 20 f. — Piifi. 12 f. — Oheliku onu jõulunägemine. 15 f. — Kirjatööde-fogu I. (Piifi, Jõulupuu ja t. jutust.) 1.80 f., papis 2.50 f., kaling. 3 r.
Proletarlane W. Eõnajalad. 50 f.
Puhastorg. Meie elu. 80 f. Kaparem seis. 8 f.
Roostaja S. Jämedad jooned. 22 f.
Sarapuu Siim ja Märgisuu Jüri. Her-rad selfimehed riigimoonakateks. 19 f.
Swain. Adama ja Gewa päewaraam. 30 f.
Tõnurist A. Kriipsud. 75 f. — Kui loodeti. 7 f. — Patuoinas. 10 f.
Wilde E. Asta ohwer. 9 f. — Awalik kiri Cesti Kirjanduse Selfile. 15 f. — Jutustused. 1.25 f. — Muiged 70 f. — Mäeküla piimamees. Romaan. 3 r.
Zola E. Süükaewajad. Romaan. 2 r.

Ühise lu. Ajalugu.

- Annekstaja A. Wabariil. 4 f.
August Bebeli riigipäewakõne. — Kautsky K. Naisterahwa walimiseõigus. 8 f.
Bebel A. Seltsonna sotsialiseerimine. 25 f.
Gumpłowicz, Abielu ja wabaarmast. 15 f.
Kautsky K. Erfurdi programm. 25 f. — Suur Prantsuse rewolutsion. Klastitlute wastolud 1789. 20 f.
Kiltshewski W. Mis naisterahwastel endi üle waja teada. 15 f.
Korpimaa. Ostuühis. ja sotsialism. 20 f.
Lafargue P. Ajalooline idealism ja materialism 10 f.
Lwow-Rogatshewski W. Triikifõna ja kensuriamet. 40 f.
Martna M. Soome. 1.50 f.
Marx K. Kapital. Annetena á 30 f.
Men A. Üks unustatud Cesti linn. 5 f.
Menger A. Anarchism. 10 f.
Pöögelmann S. Kool ja kirik. 8 f.
Shiwago S. Behekilg Schweitfi wabastuse-ajaloost. 20 f.
Tõnurist A. Narwa. 1 r.
Zetkin Kl. Naisterahwas ja tema majandusline seisuford. 7 f.

Uff ja mõtteteadus.

- Delijah Jr. Kelle poeg oli Kristus? 20 f.
Heratlkides A. Cesti uff. 25 f. — Teaduslik piibliõnaraamat. 1.25 f.
Jungersoll N. Wastukohad piiblis. 20 f.
Kubakin. Imede ja salajõudude seas. 15 f.
Kuidas kiwid kõnelew. ja laulawad. 15 f.
Kusticus. Kuda ja mida uskuda. Teaduse kindluselt. 10 f.
Volk E. Ernst Renani „Seesuse elu“. 15 f.

Terwis ja sport. Arstiabi.

- Behterew W. Lapse terwishoid. 6 f.
Doktor Bernsteini Juhatusraamatule. (Arstliked nõuanded meestele.) 25 f.
Edwards J. Idealne kehakultura. 30 f.
Künnapuu A. Koolilaste ühiselamine. 10 f.
Korlander. Rootsi gümnastika ja sport. 75 f.
Popowa A. Hällist toolini. („Aastast“.) 10 f.
Rootsi weehädaft päästmise Selfi käsi-raamat. Ujumine ja elupäästmine. 40 f.
Ungewitter N. Katmatus. 1.10 f.
Wolkowa M. Tütarlapse terwis. 15 f.
Wood-Allen. Ütle mulle õig., arm. ema. 20 f.

Töö ja tehnika.

- Aitfam M. Tähtsamad lodumaa arstirohutained. („Aastast“.) 5 f.
Graeg E. Elekter ja elektritarwitam. 1.70 f.
Krafs J. Põllumehe raamatupid. juh. 25 f.
Kuidas loomadega ümber käia. 3 f.
Lehmann K. Kohwi-aseainete ja jõöginepi walmistamine. 1 r.
Leiwad ja saiad. 1 r.
Metallitriekali käsi-raamat. 1.60 f.
Rauatöö. 70 f.
Tehnika- ja tööstuseilmast. („Aast.“.) 50 f.
Tshishow E. Peergudest elektrini. 16 f.
Zero N. Mida lodulindudelkaswatuselt waja teada. 30 f.

Mitmesifilised. Albumid.

- Aasta. 1912. 95 f., 1915 1 r., 1916 75 f. ja 1 r. „Aasta“ kalender ilmub iga aasta.
Aeg ja tehnika. („Aastast“.) 12 f.
Edasi I—IX á 25 f. „Edasi“ kalend. iga aasta.
Gewa I—II á 25 f. „Gewa“ kalend. iga aasta.
Haridusepõllult. I. („Aastast“.) 20 f.
Lendkirjad. („Lendlehe“ wäljaanded.) 34 f.
Maa. („Aastast“.) I 30 f., II 25 f.
Murdel jt. lood. Küllwaja 1913. 30 f.
Mõtted. I 1 r., II 1.20 f.
Talweõhtul. („Aastast“.) 8 f.

